

ПАМ'ЯТНИКИ НАГАДУЮТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ

Якщо зараз їхати від саркофагу 4-го блоку ЧАЕС або з м. Прип'ять, то вже на самому в'їзді в м. Чорнобиль зліва розміщена пожежна частина № 4, особовий склад якої ініціював спорудження пам'ятника пожежникам. Відомі всьому світу пожежники герой Радянського Союзу Телятников, Правик, Кібенок, Ващук, Тищура служили не тут, а в частині № 2 м. Прип'ять, але Чорнобильські пожежники теж першими приймали участь в ліквідації аварії на ЧАЕС. На пам'ятнику короткий напис: "Тим, хто врятував світ". Його відкрито в 1996 році до 10-річчя аварії на ЧАЕС. Дві стели, зверху хрест, нижче світ у вигляді глобуса, біля підніжжя відлиті у бронзі і бетони фігури ліквідаторів, зліва дві постаті людей, що внали у відчай, па жаль, були й такі. Для всіх, хто буває в "зоні", зупинка коло цього пам'ятника обов'язкова.

У 2004 році в Києві на Обо-

лоні поблизу 25-пожежної частини було встановлено бронзовий пам'ятник "Вогнеборець". Пам'ятник пожежникам-чорнобильцям урочисто відкрито в Хмельницькому. Його споруджено на честь 132 працівників пожежної охорони області, яких по тривозі підняли на ліквідацію наслідків аварії. Відтепер бронзовий вогнеборець (авторами проекту стали відомі скульптори Микола та Богдан Мазури) уособлюватиме силу духу і мужність усіх героїв-рятувальників.

Приблизно за 1-1,5 кілометри на під'їзді до м. Чорнобиля, якщо їхати з м. Прип'ять, розмістився справа невеличкий гелікоптерний майданчик, де і тепер стоїть гелікоптер, ємності для палива, будиночок, а поряд скромний пам'ятник 4-м членам екіпажу (три з них афганці) гелікоптера, що загинули в 1986 р. в "зоні". Вічною славою вкрили себе воїни-вертолітники, які працювали і загинули

над четвертим блоком ЧАЕС. Згадаємо їхні імена: Володимир Воробйов, Олександр Юнгкінд, Леонід Христич, Микола Гапжук. Пам'ять про них живе в серцях рідних, у наших серцях. Трагедія сталася 2 жовтня 1986 року над самим 4-м блоком ЧАЕС.

Кожна чергова річниця з дня аварії на Чорнобильській атомній станції віддаляє нас від тих страшних, напружених і героїчних днів, коли працівники різних професій, військові і цивільні докладали зусиль для приборкання атомного монстра.

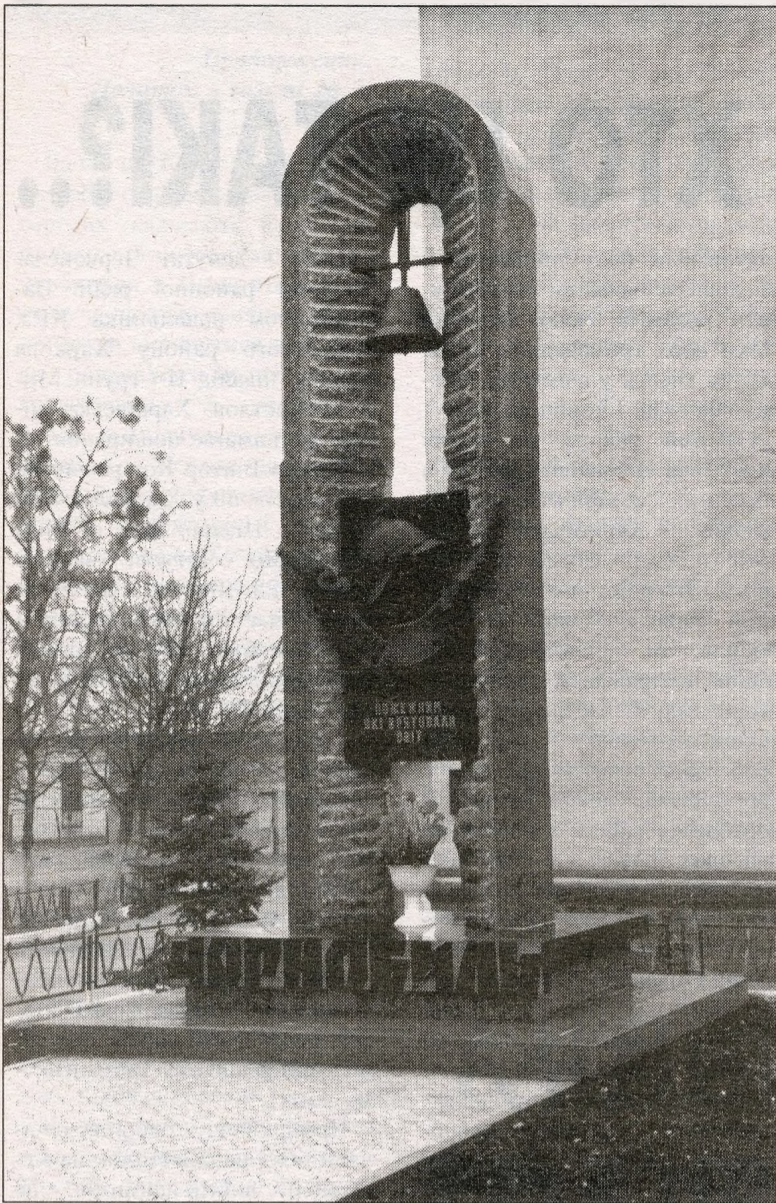
Представники багатотисячної армії автомобілістів і автодорожників прибувають до обеліску, який встановлено чотири роки тому на 20-му кілометрі автомагістралі Київ-Овруч. Цією дорогою у 1986 році із зони аварії на ЧАЕС вивозили постраждалих, доставляли все необхідне для ліквідації наслідків трагедії. Одним з основних в'їздів у "зону" в ті часи був КПП "Дитятки". Тепер з автодороги, проїжджаючи м. Іванків, можна побачити справа на пагорбі пам'ятник у вигляді двох парусоподібних брил (конусом), а між ними знаходиться невеликий дзвін. Фактично своєрідними пам'ятниками тих днів ліквідації аварії на ЧАЕС стали і об'єкт "Укриття" (саркофаг), і два майданчики радіоактивної техніки (пожежні, ван-

тажні і пасажирські автомобілі, вертольоти, військова техніка), покинуті на берегах річки Прип'ять вантажні теплоходи, баржі, річкові пасажирські "Ракети", що використовувались під час ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Забруднені довгоживучими радіонуклідами вони залишені в "зоні" на вічний відпочинок. Звичайне багато хто з причетних добре пам'ятає, що практично зразу за м. Прип'ять справа знаходяться залишки відомого у світі "рижого лісу". Більшу частину його свого часу закопали в землю, а частину залишили як є, для наукових цілей. Частина дерев впала і тепер лежать чорні стовбури. Але він вже не зовсім "рижий ліс", бо деякі дерева відновились і зеленіють, але радіація там ще велика, порядку 2000 мікрорентген на годину. Для порівняння в Києві цей показник не

перевищує позначок 12-14. Відомо, що призначенням захисної споруди, яку швидко темпами в екстремальних умовах у 1986 році збудовано над зруйнованим четвертим енергоблоком Чорнобильської атомної станції, була локалізація радіоактивних викидів в атмосферу. У такому вигляді "Укриття", як тимчасова споруда не відповідає критеріям безпеки і несе в собі потенційну загрозу для людей і довкілля. А вже зараз безпосередньо біля його стін прилади показують 800 мікрорентгенів на годину. Щоб перетворити саркофаг в екологічно безпечну систему, потрібно спорудити нове, надійніше укриття: для цього оголошено міжнародний тендер на кращий його проект.

Головним принципом відбору проектів став рівень "дозових навантажень", які отримувати-

муть фахівці при виконанні робіт на об'єкті.

Технічно можливими для реалізації виявилися два варіанти перетворення "Укриття" в екологічно безпечний об'єкт - "Арка" і "Консоль".

Базовим проектом перетворення саркофагу в екологічно безпечний об'єкт був обраний варіант "Арка". Фактично зараз все залежить від знаходження для цього реальних коштів. Непросто склалось на першому етапі міжнародне співробітництво через тодішні ідеологічні обмеження. Лише в грудні 1990 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію про міжнародне співробітництво по подоланню наслідків Чорнобильської катастрофи.

Підсумовуючи результати дев'ятнадцятирічної роботи з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи, необхідно відмітити, що державні та міжнародні програми, розроблені на діючій законодавчій базі з цього питання, а моє переконання повною мірою не виконані. Особливо це стосується питання реалізації Всеохоплюючої програми для підтримки рішення України щодо закриття Чорнобильської АЕС, що міститься у Меморандумі про взаєморозуміння між Урядом України і Урядами країн "Великої сімки" та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС", яке відбулось 15 грудня 2000 року.

План був схвалений на зустрічі країн Великої сімки в Денвері в червні ще 1997 року, і ратифікований Верховною Радою України в 1998 році.

У зоні ЧАЕС недалеко від спорудженого ХОЯТ-2 є також

пам'ятний сквер з пам'ятними плитками 30-ти загиблим під час аварії. Пам'ять про них залишиться назавжди тут.

Унікальним пам'ятником тим подіям є саме місто енергетиків Славутич. Офіційно м. Славутич будувало 8 тодішніх союзних республік, але і підрозділи інших республік були в складі Міненерго СРСР. Зараз як пам'ять цього в м. Славутич є естонський, ризький, вільнюський, грузинський, вірменський та інші житлові квартали, кожний зі своєю архітектурною родзинкою. Зокрема у вірменському кварталі на високому стовпі-п'єдесталі споруджено пам'ятник гордому орлу.

У центрі м. Славутича справа від міськради споруджено меморіальний комплекс, де на стелах розміщено 30 фотопортретів, загиблих працівників ЧАЕС та пожежників у 1986 році. Справа і зліва надписи "Из пепла и праха былого" і "Мы выстроим новую быль". Зараз в місті проживає 25 тисяч мешканців.

Якщо з Чорнобиля ви поїхали на ЧАЕС, та після посиленого контрольно-дозиметричного пункту Лелів починається 10-ти кілометрова зона, огорожена колючим дротом. До речі, в Лелюві в 1986 році також працював пункт по санітарній обробці автотранспорту. Далі проїжджаєте в минулому село Копачі, бо тепер тут залишилось декілька кам'яних будівель (елеватор, пошта, сільрада, школа), а все інше вже зникло. Навкруги дерева, купці, але видно де йшла сільська дорога. Ніде, нікого, але є тут доглянутий меморіал з пам'ятником загиблим солдатам з Копачів у 2-й світовій війні. Його зберегли і під-

тримують в хорошому стані працівники "зони", як і в м. Чорнобиль унікальний меморіальний парк, де поховано 28 Героїв Радянського Союзу. Звичайно в м. Прип'ять зберігся багатотонний пам'ятник вождю революції В. Леніну, який стоїть на повний зріст на колишній центральній площі. Але ж і в м. Чорнобилі перед будинком адміністрації зони є монумент Леніну, причому він добре пофарбований сріблястою. Мабуть це вірно, бо це наша історія, та й ЧАЕС носила його ім'я.

І тим обурливішим є факт вандалізму, що стався наприкінці минулого року в м. Євпаторія. Тут осквернили пам'ятник чорнобильцям, який стояв неподалік від будинків міськвиконкому та міліції, збивши з постаменту скульптуру юнака з ластівкою (символ надії). Залишився лише символ розколотого навіпіл реактора: скульптурне зображення в камені розбитого серця та капсули з десятками імен померлих ліквідаторів аварії й відселених з Чорнобильської зони.

Чорнобильська трагедія торкнулася в тій чи іншій мірі кожної людини, а участь в ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС брали представники усіх регіонів України. Пам'ять про ті жахливі й буремні дні увічнена в численних меморіалах і пам'ятниках. В Харкові у Молодіжному парку споруджено пам'ятник, де темного кольору в горизонтальному положенні людина закриває обличчя від радіації на фоні трьох білих граней, а на гранітному рожевого тону круглому постаменті є тільки одне слово: "Чорнобильцям".

У Бориславі Львівської області у 2001 році встановлено пам'ятник учасникам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС від вдячних нащадків.

В Ужгороді на правому березі річки в сквері за транспортним мостом в середині минулого року встановлено пам'ятник чорнобильцям, автором якого є В. Олашин.

У Києві діє національний музей "Чорнобиль".

У Тернополі в парку націо-

нального відродження біля вулиці Злуки стоїть пам'ятник жертвам Чорнобильської трагедії.

Донецький пам'ятник нагадує про подвиг шахтарів-прохідників та метробудівців, які в перший критичний період пробивали тунель під реактор 4-го блоку.

Не можна не згадати про кінорежисера, заслуженого діяча мистецтв України (1929-1987 рр.) Володимира Шевченка, який разом з іншими кінооператорами знімали всі епізоди трагедії на ЧАЕС. Тепер в Києві на вулиці Німанській, 7, де він три роки мешкав, встановлено скульптурний портрет темного кольору Володимира Шевченка, який зображений в одягненій, як тоді було прийнято, шапочці з кінокамерою під час зйомки чергового епізоду.

Вже стало доброю традицією, що в Києві біля Меморіального комплексу жертвам Чорнобильської трагедії двічі на рік: 26 квітня і 15 грудня на мітинги пам'яті збираються ліквідатори та їхні родичи. В грудні минулого року присутніх охоплював сум з приводу недавньої передчасної, раптової смерті колишнього начальника ВПЧ-2 по охороні Чорнобильської АЕС, Героя Радянського Союзу, генерал-майора внутрішньої служби Леоніда Телятникова. Йому було 54 роки. Справою честі нової влади має стати спорудження йому пам'ятника до 20-річчя з дня трагедії на ЧАЕС. Видається доцільним до 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи на найвищому державному рівні організувати проведення конкурсу на будівництво головного, так би мовити, пам'ятника героям-ліквідаторам та передбачити видатки на його будівництво.

Це треба не мертвим, це потрібно живим. Бо хто не шанує і не пам'ятає минулого, той не буде мати майбутнього.

Віталій ГУРНАК,
учасник ліквідації
наслідків аварії на ЧАЕС,
доктор економічних наук,
почесний залізничник СРСР.

